

The Tenth Principle

Rambam's Intro to Perek Helek

הקדמת הרמב"ם לפרק חלק

1

והיסוד העשירי - שהוא יתעלה יודע מעשי בני האדם, ואינו מוניהם, ולא כדעת מי שאמר⁶¹: "עוב ה' את הארץ", אלא כמו שאמר⁶²: "גדל העצה ורב העלילה אשר ענין גיה פקחות על כל דרכי בני (ה)אדם", ואמר⁶³: "וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ", ואמר⁶⁴: "ועקת סדם ועמרה כי רבה", וזה יורה על זה היסוד העשירי.

Laws of Foundations of the Torah Chap. 2

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב

2

ואין הדבר כן - אלא אחד מקל-צד ומקל-פנה ובכל-דרך יחוד. נמצאת אתה אומר: הוא היודע, והוא הידוע, והוא הדעה עצמה - הכל אחד. ודבר זה אין כח בפה האומר, ולא באזן שמעו ולא בלב האדם להכירו על בריו. ולפיכך אומר: חי פרעה' (בראשית מב, טו) וחי נפשה (שמואל-א כה, כו) ואין אומר חי ה' אלא חי ה' (שם) - שאין הבורא וחייו שנים, כמו חיי הגופים החיים, או כחיי המלאכים. לפיכך אינו מכיר הבוראים ויודעים מתמת הבוראים, כמו שאנו יודעים אותם, אלא מחמת עצמו ידעם. לפיכך, מפני שהוא יודע עצמו - יודע הכל, שהכל נסמך בהיותו זיא.

ט כל-הנמצאים - חוץ מן הבורא - מצורה הראשונה עד יתוש קטן שיהיה בטבור הארץ, הכל מכח אמתו נמצאו. ולפי שהוא יודע עצמו ומכיר גדלותו ותפארתו ואמתו - הוא יודע הכל ואין דבר נעלם ממנו.
י הקדוש-ברוך-הוא מכיר אמתו ויודע אותה כמו שהיא. ואינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו, כמו שאנו יודעים - שאין אנו ודעתנו אחד; אבל הבורא יתברך: הוא, ודעתו, וחייו אחד מקל-צד ומקל-פנה ובכל-דרך יחוד. שאלמלי היה חי בחיים יודע בדעה חוץ ממנו, היו שם אלהות הרבה: הוא, וחייו ודעתו;

Rambam's Laws of Repentance Chap. 5

רמב"ם הלכות תשובה פרק ה

3

כח באדם להשיג ולמצא דעתו של בורא. הוא שהנביא אומר: כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי (ישעיה נה, ח). וכינן שכן הוא - אין בנו כח לידיע היאך ידע הקדוש-ברוך-הוא כל-הבוראים והמעשים; אבל גודע בלא ספק, שמעשה האדם ביד האדם, ואין הקדוש-ברוך-הוא מושכו ולא גוזר עליו לעשות כך. ולא מפני קבלת הדת בלבד" גודע דבר זה, אלא בראיות ברורות מדברי התקמה. ומפני זה נאמר בנבואה, שדגין את-האדם על-מעשיו כפי מעשיו: אם טוב ואם רע - וזה הוא העקר שכל-דברי הנבואה תלויים בו.

ה שמא תאמר: והלא הקדוש-ברוך-הוא יודע כל-מה-שיהיה קדם שיהיה - ידע שזה יהיה צדיק או רשע, או לא ידע? אם ידע שהוא יהיה צדיק - אי-אפשר שלא יהיה צדיקי; ואם תאמר שידע שיהיה צדיק, ואפשר שיהיה רשע - הרי לא ידע הדבר על-בריו? ידע שתשובת שאלה זו ארקה מארץ מדה' ורחקה מני ים, ובמה עקרים גדולים ונהררים רמים תלויים בה; אבל צריף אתה לידע ולהבין בדבר זה שאני אומר: כבר בארנו בפרק שני" מהלכות יסודי התורה, שהקדוש-ברוך-הוא אינו יודע מדעה שהיא חוץ ממנו, ככגני-אדם שהם ודעתם - שנים; אלא הוא יתעלה שמו, ודעתו - אחד, ואין דעתו של אדם יכולה להשיג דבר זה על-בריו. וכשם שאין כח באדם להשיג ולמצא אמתת הבורא, שנאמר: כי לא-יראני האדם וחי (שמות לג, כ) כך אין

Guide of the Perplexed III:16

רמב"ם מורה נבוכים

4

a An aberrant opinion is professed by the philosophers concerning God, may He be exalted, with respect to His knowledge of what is other than He; and it is a very great aberration, and they have stumbled in such a way that neither they nor those who follow them with regard to this opinion can find absolution. I shall let you hear the difficulties through which they were plunged into aberrant opinion. | I shall also let you hear the opinion of our Law about this and our opposition to them in regard to their evil and incongruous opinions concerning God's knowledge.

That which in the first place was mainly responsible for plunging them into, and impelling them toward, this opinion is what appears at first sight to be a lack of order in the circumstances of the human individuals and the fact that among the Adamites some excellent individuals are in a sorry and grievous plight whereas some wicked individuals are in good and pleasurable circumstances. This impelled them to formulate the division that you will

b See and marvel how they plunged into something worse than that which they tried to avoid and how they were ignorant of a matter to which they were constantly drawing our attention and that they were always explaining to us. As for their plunging into something worse than that which they tried to avoid, it consisted in the fact that in trying to avoid imputing negligence to God, they decided that He is ignorant and that everything that is in this lowly world is hidden from Him, and He does not apprehend it. As for their being ignorant of that to which they were constantly drawing

c within our religious community. It is likewise one of the fundamental principles of the Law of *Moses our Master* that it is in no way possible that He, may He be exalted, should be unjust, and that all the calamities that befall men and the good things that come to men, be it a single individual or a group, are all of them determined according to the deserts of the men concerned through equitable judgment in which there is no injustice whatever. Thus if some individual were wounded in the hand by a thorn, which he would take out immediately, this would be a punishment for him, and if he received | the slightest pleasure, this would be a reward for him – all this being according to his deserts. Thus He, may He be exalted, says: *For all His ways are judgment, and so on.*¹⁴ But we are ignorant of the various modes of deserts.

d reasoning. For I for one believe that | in this lowly world – I mean that which is beneath the sphere of the moon – divine providence watches only over the individuals belonging to the human species and that in this species alone all the circumstances of the individuals and the good and evil that befall them are consequent upon the deserts, just as it says: *For all His ways are judgment.*²⁹ But regarding all the other animals and, all the more, the plants and

הנה ואתה עשית את השמים ואת הארץ בכחך הגדול
ובזרעך הנטויה לא יפלא ממך כל דבר: עשה חסד
לאלפים ומשלים עון אבות אל חיק בניהם אחריהם האל
הגדול הגבור יהוה עבאות שמו: גדל העצה ורב העלילה
אשר עיניך פקחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש
כדרכיו וכפרי מעלליו: אשר שמת אתות ומפתים בארץ

ירמיהו לב

Jeremiah 32

5

the LORD: ¹⁷“Ah, Lord GOD! You made heaven and earth with Your great might and outstretched arm. Nothing is too wondrous for You! ¹⁸You show kindness to the thousandth generation, but visit the guilt of the fathers upon their children after them. O great and mighty God whose name is LORD of Hosts, ¹⁹wondrous in purpose and mighty in deed, whose eyes observe all the ways of men, so as to repay every man according to his ways, and with the proper fruit of his deeds! ²⁰You displayed signs and marvels in the land of Egypt ^ewith lasting effect,^e and won

וירא יהוה כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת
לבו רק רק רע כל היום: וינחם יהוה כי עשה את האדם
בארץ ויתעבב אל לבו: ויאמר יהוה אמחה את האדם
אשר בראתי מעל פני האדמה מאדם עד בהמה עד
רמש ועד עוף השמים כי נחמתי כי עשיתם: ונח מצא חן
בעיני יהוה:

בראשית ו

Genesis 6

6

⁵The LORD saw how great was man’s wickedness on earth, and how every plan devised by his mind was nothing but evil all the time. ⁶And the LORD regretted that He had made man on earth, and His heart was saddened. ⁷The LORD said, “I will blot out from the earth the men whom I created—men together with beasts, creeping things, and birds of the sky; for I regret that I made them.” ⁸But Noah found favor with the LORD.

כ דבר עליו: ויאמר יהוה זעקת סדם ועמורה כירבה ותטאתם
כי כבדה מאד: ארדה נא ואראה הפעקתה הבאה אלי
עשו וכלה ואם לא אדעה: ויפנו משם האנשים וילכו סדמה

בראשית יח

Genesis 18

7

Abraham what He has promised him.” ²⁰Then the LORD said, “The outrage of Sodom and Gomorrah is so great, and their sin so grave! ²¹I will go down to see whether they have acted altogether according to the outcry that has reached Me; if not, I will take note.”

Rabbeinu Bechaye on Numbers 6

ר' בחיי לבמדבר ו

(כד) יברכך ה' וישמרך. על דרך הפשט: הברכה תוספת ורבו טובה ועם הברכה שמירה⁴² מה שאי אפשר כן למלך בשר ודם שיש כח בידו להעשיר את האדם אבל אין בו כח שיהא נשמר בידו, וכן אמרו רז"ל⁴³: מלך בשר ודם שיש לו אוהב בסוריא והוא יושב ברומי, שלח המלך אחריו ובא אצלו, נתן לו מאה לטרין זהב, טענו ויצא לדרך, נפלו עליו לסטים ונטלו כל מה שנתן לו המלך וכל מה שהיה אצלו, שמא יכול לשמרו מן הלסטים. ועל דרך המדרש: [44] יברכך ה' וישמרך, יברכך, בעושר, וישמרך, שתהא עושה המצות, יאר ה' פניו אליך, יעמיד בנים ממך שיהיו בני תורה, שנאמר: כי נר מצוה ותורה אור⁴⁵. יאר ה' פניו אליך, יעמיד ממך כהנים שמאירים את המזבח, שנאמר: ולא תאירו מזבחי חנם⁴⁶, וכתוב: והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה⁴⁷. ויחונך, שנה רבי חייה הגדול: יחנה ה' אצלו. דבר אחר: ויחונך, יעמיד ממך נביאים, שנאמר: ושפכתי על בית דוד ועל יושבי ירושלים רוח חן ותחנונים⁴⁸. דבר אחר: ויחנך, יתן חנו עליו בכל מקום שאתה הולך כמו שכתוב: ותשא חן וחסד לפניו⁴⁹. ישא ה' פניו אליך, וכתוב: אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד⁵⁰, הא כיצד, עשה תשובה עד שלא נחתם גזר דין ישא ה' פניו, כיון שנחתם גזר דין אשר לא ישא פנים. דבר אחר: יברכך ה' וישמרך, יברכך, בבנים, וישמרך, בבנות שהנקבות צריכות שמירה, וכן הוא אומר: ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך⁵¹. יאר ה' פניו אליך, יאר לך מאור פניו, ואין יאר' אלא חיים, שנאמר: באור פני מלך חיים⁵², וכן הוא אומר: אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה⁵³. ישא ה' פניו אליך, בכל מקום שתפנה יהיו פניו נשואות לך לשום לך שלום ותנצל מכל פגע ומכל מקרה, וזה השגחה פרטית ויתירה, ובהפך זה: אעלים עיני מכם⁵⁴. ודרשו במסכת

רמח"ל דרך ה' II
The Way of God
II:A

[1] It is clearly evident that everything that exists, both above and below, was created only because the Highest Wisdom deemed it necessary and useful in furthering the general purpose of creation. The natural laws and properties of all things were thus ordained by the Highest Wisdom so that they should be best fitted for the purpose for which they were created.

Since each thing was initially created for a reason, it is appropriate that it be maintained so that it can serve its intended purpose. After God created all things, He therefore continued to oversee them and maintain them in their desired state.

[3] The human race, however, is different from all other species, since it was given free will and the ability to involve itself with both perfection and deficiency. Man is therefore an active, moving influence, and not something that is merely acted upon.

The providence dealing with man must therefore also be different from that concerning other species. In the case of man, it must oversee and scrutinize every detail of his activities, and bring about things that are the result of his ways and the fruit of his deeds.¹ Each one of a person's deeds, as well as their results, are scrutinized, and providence is then extended to him in the particular manner that suits their consequences, and [the individual is judged] measure for measure, as will be discussed in a later chapter.²

This is not true, however, of any species other than man. The members of other species are acted upon, but have no influence themselves. They merely exist to maintain the species as a whole, according to the nature of its spiritual Root. Providence is thus merely extended to maintain the Root and its branches, according to the inherent nature and function of that Root.³

Human beings, on the other hand, act and exert influence as individuals. They therefore require individual providence, and everything must be the result of their deeds, no more and no less. We will expand upon this further in the following chapters.

(א) ידוע ומבאר הוא, שקל הנבראים כלם שנבראו, בין העליונים ובין התחתונים, הנה נבראו לפי שראתה בהם החכמה העליונה צורך ותועלת למה שהיא התכלית הכללית של הבריאה; וכל חקותיהם ומשפטיהם הטבעיים הוחקו והטבעו כפי מה שצוה החכמה העליונה היותו נאות, לפי הפעולה שכוונה בנברא זהוהו. ואולם מאותו הטעם עצמו שנבראו, ראוי גם כן שיתקיימו כל זמן היות בהם תועלת לכלל הבריאה כמו שזכרנו; ועל כן האדון ברוך הוא, שברא כל הנבראים האלה, לא ימנע גם כן מלהשגיח עליהם, לקיים באותו המצב שהוא רוצה אותם בו.

(ג) ואמנם בהיות שגשגתה המין האנושי מכל שאר המינים – שנתנה לו הבחירה והיכולת במה שהוא לו קנינת השלמות או חסרון, ונמצא בבחינה זו פועל ומניע, ולא נפעל – גם ההשגחה עליו, מכרח שתשתנה מההשגחה על שאר המינים; כי הנה יצטרף להשגיח ולהשקיף על פרטי מעשיו, להמציא לו כדרךכו וכפרי מעליו; ונמצא שישגחו מעשיו כלם ותולדותיהם, וישוב וישגח עליו כפי הראוי לתולדות המעשים ההם, בפרט, ומדה כנגד מדה, וכמו שזכרנו לפנים; וזה ממה שאין שייך בשאר המינים, שאישיהם נפעלים ולא פועלים, ואינם אלא כפי מה שראוי לתשלום המין ההוא, כפי מה שהשרש בשרשו, שהנה תהיה ההשגחה לקיים השרש ההוא ונעקרו, כפי מה שטבע וחק השרש נותן שיהיה; אצל המין האנושי, שאישו פועלים ומניעים כמו שזכרנו, הנה צריך שישגחו בפרט, כפי מה שייגרמו להם מעשיהם, לא פחות ולא יותר. ועוד נרחיב באור הדבר הזה לפנים בסיעתא דשמיא.